

VJERONAUK U ŠKOLI U HRVATSKOJ DANAS - INTERVJU -

MIRJANA VUČICA
P.R. Vitezovića 6
21000 Split

Primljeno 12. 5. 1997.

KATEHEZA: *Prije svega, molimo Vas da nam se predstavite: tko ste i što ste do sad radili? Kako i kada ste se odlučili postati vjeroučitelj u školi? Mislite li se time baviti i dalje?*

Zovem se Mirjana Vučica, iz Splita sam rodom i tu trenutno i živim i radim. Primiče se kraju četvrta godina mog predavanja vjeronauka u Srednjoj zdravstvenoj školi u Splitu. No to nije moje prvo i jedino zvanje. Prije nego sam upisala studij teologije na Papinskom salezijanskom sveučilištu (UPS-u) u Rimu, radila sam neko vrijeme u Splitu kao diplomirani inženjer građevinarstva. No eto, još u vrijeme kada nisam ni pomišljala da bih se mogla posvetiti ovakvom poslu, poželjeh naučiti nešto i od "duhovnih građevina". Od malih nogu sam povezana sa salezijancima, a i sama sam postala dio te velike obitelji kao salezijanac suradnik, laik u svijetu. Tako nije čudno što sam na UPS-u našla svoj novi, ali na neki način već poznati dom.

Premda su mi neki predlagali i drugačije, odnosno da umjesto teološkog studija upišem nešto drugo na istom sveučilištu, ipak sam smatrala da je najbolje udariti dobre temelje iz teološke formacije, a onda se može drugo nadograđivati. I nije mi žao. Sada vidim koliko je to bio dobar izbor. Osobito za ovu dob srednjoškolaca s kojom radim.

Dakle, nisam započela sa studijem teologije u namjeri da postanem vjeroučitelj. Jednostavno sam vidjela da sam ja toga potrebita, a i da nama, našoj domaćoj Crkvi, treba teološki obrazovanih laika. I da se ne može odrasti i na intelektualnom području dozrijevati u drugim poljima, a u spoznaji

vlastite vjere zakržljati. Meni je teologija pomogla i u produbljenju osobne vjere, promijenila me je iznutra. Mislim da bi i danas mnogim kršćanima, laicima, trebalo teološke naobrazbe bez obzira na konkretno zvanje.

Kanim i dalje predavati vjeronauk u školi, ako ne bude drugačije. Odnosno, nastojat ću da, ukoliko budem mijenjala radno mjesto, to bude samo zato jer sam negdje drugdje korisnija. Ovaj poziv volim, volim učenike, zavoljela sma još davno evangelizirati (jer i ovoj je način evangeliziranja) na svojoj župi, i tu stekla prvo iskustvo rada s djecom i s mladima.

KATEHEZA: *Što općenito mislite o vjeronauku u školi: je li to predmet potreban u školi danas? Kakvo je Vaše osobno iskustvo? Što o tome govore Vaše kolegice i kolege u školi?*

Teško je govoriti o nekom odveć velikom osobnom iskustvu, premda četiri godine nisu malo. Znae, premda sam svjesna koliko je to potrebno, ipak rijetko radim temeljite analize. A one su u procjeni bilo čega neophodne. I kako uopće napraviti jednu dobru analizu? Trebala bi suradnja stručnjaka iz više područja. Eto, tu biste nam vi katehetačari mogli možda pomoći nekim dobrim upitnicima, ili slično.

Mislim da je vjeronauk u školi vrlo potreban. Ali... nikako bez istovremene župne kateheze. Ili vjeronauka u župi, ili susreta djece i mladih... zovite to kako hoćete. Naime, iz dosta jednostavnih i sigurno ne sveobuhvatnih anketa koje ponekad osobno provodim u školi u kojoj radim, mišljenja učenika o ovom predmetu su mahom pozitivna. Ali, vrlo se dobro osjeća razlika i u

stavu prema predmetu i u predznanju i u potrebama, što je još možda najvažnije, onih koji su povezani sa svojom župom, koji pripadaju nekoj zajednici, koji, dakle, barem malo intenzivnije žive svoju vjeru, od onih kojima je škola jedino mjesto gdje nešto čuju o Bogu, vjeri, smislu života, molitvi itd. Mladi su potrebiti ovakvih sadržaja, jako potrebiti. Svjesni su toga i oni, a i mi. I na to treba odgovoriti. A u vrlo heterogenim razrednim zajednicama kakve mi imamo to ponekad predstavlja velik problem. Ponajveći problem vidim u realiziranju "školskog" predmeta. On to mora ostati. Zato jer u školi svi predmeti trebaju biti školski, pa i vjeronauk. No, dok učenik izvan školskog programa nema potrebe misliti više na, primjerice, kemiju, on UVIJEK ima potrebu misliti (makar to možda ni sam ne zna) o svom određenju, ostvarenju, smislu, vječnom životu, problemu patnje. To se osjeća i po učeničkim reakcijama na ocjene. Nezadovoljni su lošim ocjenama, jer osjećaju kao da ih time vrednujete kao čovjeka i vjernika. Dakle, učenik sam ne odvaja, i to je dobro, znanje o vjeri od svoje proživljene vjere... No, upravo to im treba još jače posvijestiti, odnosno poučiti ih da je važno to svoje opredjeljenje, taj svoj stav "znati obrazložiti", "opravdati" i odgovarajućom spoznajom, kako bi znali kritički prosuđivati sve duhove.

Kolege se uglavnom ne izjašnjavaju o ovom predmetu, a ja ih i ne pitam. Oni radije analiziraju vjeroučitelje, ponekad onako mikroskopski. Ima pozitivnih reakcija, ima i poneka negativna, ali uglavnom mislim da im je svejedno. Među kolegama mislim da ima vrlo malo, što bismo rekli, uvjerenih katolika. Vidim da se pozitivno izražavanje o predmetu uglavnom odnosi na odgojni element u samom predmetu. Naime, kako se radi o zdravstvenoj školi, jasno je da ja kao vjeroučitelj u izvedbi programa više naglasim važnost čovjekoljublja, ali kristološki utemeljenog. Najveći problem osjećam u višim razredima kojima predaje dosta vanjskih stručnih suradnika iz područja medicine, među kojima ih nemali broj poučava o nekim područjima medicine (npr. o prenatalnom životu) na način supro-

tan kršćanskom, a uostalom, i zdravom medicinskom stavu. Za nas je vrlo važno temeljito poznavanje građe i argumentirano tumačenje. Tu bismo mi vjeroučitelji zdravstvenih škola trebali malo više surađivati, pa čak i možda doraditi program prema zahtjevima za koje osjećamo da su osobito prisutni u formaciji ovih profila srednjih škola.

KATEHEZA: *Pet godina vjeronauka u školama. Vaše mišljenje i iskustvo: što je tu pozitivno, ima li čega negativnog, treba li nešto mijenjati?*

Odnos ostalih profesora prema predmetu uvelike ovisi o samom vjeroučitelju. Ako se u zbornici osjećate "ugroženo", onda ćete to i biti. Ako niste načistu s tim što predstavlja vaš predmet u školi i da je on jedan od najvažnijih, jer odgovara na temeljna životna pitanja, onda nije ništa čudno ako ga i drugi omalovažavaju. Jasno, važnost predmetu ne dajete time što ste prestrogi i hladni. Jednostavan ljudski i srdačan, ali nenametljiv odnos svatko voli i prihvaća, i učenici i profesori. Mislim da je važno biti vedar i otvoren, jer nas na to obvezuje poziv kršćanina, a u zbornici valja biti uvjeren i ne toliko uvjeravati.

KATEHEZA: *Kako se postaje školski vjeroučitelj u Republici Hrvatskoj? Imate li kakav prijedlog za poboljšanje pristupa što ga u tom smislu primjenjuju Katolička crkva odnosno prosvjetne vlasti? Što mislite o mandatu što ga daju crkvene vlasti?*

Još uvijek nije u svemu jednoliko riješen način stjecanja diplome vjeroučitelja. Premda velika većina danas postaje vjeroučitelj ili nakon završenog studija na Institutu za teološku kulturu laika ili na Katehetskom, ima ih koji s nekom drugom diplomom nekog crkvenog učilišta (pedagogija, duhovnost ili sl.) rade kao vjeroučitelji. Tko je stručniji? Vrlo je teško odgovoriti. Teološko znanje je neophodno, ali svi mi znamo da je važno i pastoralno iskustvo, jer i to je znanje, a da ne govorimo o osobnom čvrstom uvjerenju. Naime, znanje o vjeri pretpostavlja uvjerenje i življenje, koje onda tom znanju daje dubinu i jasnoću koja više nije samo dobro poznavanje građe, nego je prije svega osvje-

dočenje u istinitost onoga što se tumači. Prije svega potrebno je da vjeroučitelj bude, i da to osjeća i želi, živi član Crkve. Zatim, ovo je rad u školi. Kao i ostali prosvjetni djelatnici, i vjeroučitelj bi trebao u sebi provjeriti koliko uopće voli rad s djecom ili mladima. Ako on to uporno izbjegava u svojoj župi, ako je potpuno pasivan kad je u pitanju angažman izvan školskog ambijenta i osjeća se neprirodno ako se u nešto slično uključi, ako je nekomunikativan, pitanje je je li i škola za njega, makar on bio pozitivan vjernik. Kako to znati? Smatram da treba povesti računa o dobroj formaciji vjeroučitelja za vrijeme studija. Polaganje ispita trebalo bi biti tek jedan od elemenata. Duhovna i, ako hoćete, čisto ljudska formacija, stiže se tako da se sebe "izloži" u angažmanu, u zajednici koja me stimulira, ali i provjerava. Teško je učenicima, sutra, govoriti o Crkvi-zajednici, ukoliko i sami nemamo to iskustvo. Zatim bi bilo vrlo potrebno poraditi na izradi programa za trajnu formaciju vjeroučitelja. Nedvojbeno je da crkvene vlasti moraju zadržati pravo dodjeljivanja određenoga radnog mjesta vjeroučitelja, ali isto tako, ukoliko je potrebno i udaljiti nekog s takvog radnog mjesta. No mislim da bi u dodjeli određenoga radnog mjesta trebalo dosta otvorenosti i samokritičnosti sa strane predstavnika Crkve i sa strane samog vjeroučitelja. Više suradnje i bolje poznavanje. Inače, čovjek se upita po kojim to kriterijima netko tko još npr. nije diplomirao ima punu satnicu, a netko tko jest, nema. I zašto se ne bi uvela neka vrst, recimo, natječaja za određeno radno mjesto vjeroučitelja. Ne onako javno, preko školske ustanove, ali unutar biskupije, preko crkvenih vlasti. Pa da se među zainteresiranima odabere prema utvrđenim kriterijima. Jasno da će opet biti biskup taj koji daje mandat.

KATEHEZA: *Položaj vjeroučitelja u školi u Hrvatskoj danas. Što je pozitivno, koji su problemi, što bi trebalo učiniti? Mjesto i uloga vjeronauka u hrvatskoj školi danas i sutra.*

Kao što sam već rekla, mislim da položaj unutar zbornice kojoj pripada najviše ovisi o samom vjeroučitelju. U ostalim pi-

tanjima vjeroučitelji su izgleda konačno potpuno izjednačeni s ostalim kolegama. Riješene su suvišne dileme oko porodiljstva, bolovanja i sl. O statusu vjeroučitelja više se toliko ne raspravlja, a znam da je toga u prvim godinama bilo. Zahvaljujući zboru vjeroučitelja iz splitsko-makarske nadbiskupije i biskupskom povjereniku za vjeronauk, koliko znam ti su se problemi na ovim prostorima djelotvorno rješavali. Treba raditi, biti stručan, biti pravi kolega i neće biti problema. Uostalom, sva su ta pitanja i zakonski regulirana.

KATEHEZA: *Na mnogim se mjestima govori kako se ne smije dopustiti da zamre župna kateheza. Što mislite o tom problemu, imate li kakav prijedlog ili iskustvo o tome?*

Tu sam temu već dotakla. Kad nešto govorimo ili radimo, ne možemo to barem malo ne obojiti i svojim vlastitim iskustvom. Ja sam nikla, duhovno se formirala u zajednici preko župne kateheze. Tu sam shvatila koliko je za osobnu izgradnju, za razvijanje svijesti o pripadnosti JEDNOJ Crkvi, važno biti "in", osjetiti bilo te župe, srce tih ljudi s kojima tražiš životni smisao i samoga Boga. Krist je utemeljio zajednicu. Da, govorio je on i tisućama, ali ipak nekolicini je objavljivao ono što nikom drugom nije. Prijateljima i braći. Zašto se bojati tih zajednica? Ne govorim o župnoj katehezi u kojoj bi se život zajednice svodio na stručno tumačenje vjerskih pitanja, nego o ŽIVOTNOJ ZAJEDNICI. Čovjek, osobito mlad čovjek mora doživjeti svoju vjeru, mora imati prilike, u zajednici susresti Krista. Rastu u vjeri potrebna je molitva i liturgijski život, ali i zdravo druženje s onima koji su mi slični, dijeljenje ljudskih radosti i boli upravo s njima. Zašto bi mladi vjernik imao jedno društvo za izlaske, drugo za učenje, treće opet za sport, a onda opet drugo za vjerski život. Sve bi to, po mogućnosti, trebao moći naći u jednoj SVOJOJ zajednici, što ga s druge strane ne izdvaja iz društvenog života. Ima svećenika koji se boje takvog pristupa. Nisam ja za odvajanje od cjeline, to nikako, ali neophodne su te zajednice u kojima se "ja" i "ti" susrećemo s Njim i zajedno rastemo, mučimo se, dozrijevamo. Mislim da je naša Crk-

va sada u traženju tih novih modela župne kateheze. Jedan od temeljnih je rast u vjeri kroz život zajednice. Ali, ako budemo mislili da je dokaz da smo na pravom putu masovnost, onda smo tek pogriješili.

U traženju modela župne kateheze događa se da se neki svećenici previše oslanjaju na vjeroučitelje. Tu bi trebalo pronaći zdravu ravnotežu. Vjeroučitelji laici su ljudi drugačijeg stila života i često obiteljskih obveza. A s druge strane, normalno je da je svećenik duhovna os za svoju župu. Svećenik bi mogao izvrsno koordinirati sve oblike evangeliziranja i pastoralnog djelovanja na svojoj župi.

KATEHEZA: *U današnjem se svijetu općenito, ali i u okviru Katoličke crkve, često govori o ženi. Što možete reći o mjestu i ulozi žene u školskom vjeronauku odnosno u župnoj katehezi?*

Po Božjem stvaralačkom naumu, "stvori ih", prema tome nadopuna i uzajamnost. Nisam nikada osjećala veliku potrebu razmišljati na neki poseban način o mjestu žene. Najvažnije je razviti se u zdravu, uravnoteženu ličnost, što nije lako, i živjeti i raditi s ljubavlju. Kada nađeš svoje mjesto, takva pitanja, čini mi se, postaju suvišna. Što se tiče vjeronauka u školi, mislim da vrijedi kao i za ostale predmete. Možda u višim razredima postaje manje važno tko predaje vjeronauk, ali u nižim su učiteljice vrlo često zamjena za mamu. To onda vrijedi i za naš profil. Vrlo su omiljene i puno znače djeci one vjeroučiteljice koje znaju zagrijati i pridobiti ta mala srca.

KATEHEZA: *Kako vjeroučenici gledaju na vjeronauk u školi? Postoji li s obzirom na ovaj predmet nešto posebnoga u njihovom razmišljanju i postupcima?*

Vjeroučenici rado prihvaćaju ovaj predmet. Prihvaćaju ga čak i oni koji, prema mom iskustvu, nisu upisali taj predmet, ali vole ostati na satu. Različita su očekivanja, a mnogo ovisi o tome kakva su im i prethodna iskustva, naime iskustva iz osnovne škole. U tom smislu još više bi trebalo poraditi na ujednačavanju stajališta prema ovom predmetu među samim vjeroučiteljima. To je predmet, kako učenici vole reći, za opuštanje. Pa neka je tako. Opušten

čovjek bolje usvaja. S druge strane, uvijek osjećam otpor kada se unutar te opuštenosti treba ocjenom vrednovati i stupanj uključenja. Neki to dobro prihvate, a neki uporno očekuju nagradu bez imalo truda. Moram priznati da mi je to najteži dio posla, a znam da kriterija u ocjenjivanju mora biti. Jedno je sigurno: vjeronauk učenici, unatoč mnogim zajedničkim elementima s ostalim predmetima, gledaju drugačije. Gledaju tako i samog vjeroučitelja. On ih jednostavno ne smije izigrati. Ostati u tom odnosu prema njima, a istovremeno biti profesor koji tu dijeli i ocjene, nije lako. Ja pokušavam otvoreno s njima razgovarati, tako da i sami uoče tu problematiku te nauče razlikovati što je ocjena znanja o vjerskim istinama, a što moj odnos prema njima kao osobama u svakom slučaju vrijednima poštovanja i svake pomoći. Oni očekuju da u tebe imaju povjerenja, a i ti znaš da je vrlo važno da ga imaju, upravo zbog naravi predmeta. E sad, ponekad je most uspostavljen, a ponekad čak i nije, što mi uvijek bude žao. Iz razgovora s njima vidim da im treba župne kateheze, jer su željni druženja, zajedničke molitve, izleta... Ako im sve to preselimo u školski prostor, što je praktično i nemoguće, ali kad bi tako bilo, mi bismo izgubili smisao i pojam Crkve. Zato mora biti života u crkvenim zajednicama.

KATEHEZA: *Što mislite o konkretnom programu i o udžbenicima za vjeronauk u školi. Imaju li današnji vjeroučitelji u školi dovoljno literature ili bi za njih trebalo još nešto prirediti? Što i u kojem obliku?*

To je vrlo opširna tema. Premda je to pitanje možda više za stručnjake katehete, dobro je da i mi iz "baze" razmišljamo i o programu i o udžbenicima. Vrlo je važno istaknuti kako smo se u tim "burnim" vremenima brzo snašli te ponudili i program i udžbenike. Jasno je da bi sve što postoji moglo biti i bolje. No, postojećim programom možemo biti zadovoljni jer je takav da se u njemu mogu naći toliko različiti profili onih kojima je upućen. Udžbenici su različite kvalitete, ovisno o godištima. Osobno sam zadovoljnija udžbenikom treće i četvrte, nego prve i druge godine. Sustavniji su i temeljitiji. U prva dva čini

mi se da je uneseno dosta onog što bih ja radije vidjela kao oblik rada upravo u župnoj katehezi. I nedostaje im "udžbeničkog" karaktera. Naime, nakon nekih cjelina teško je prepoznati što je važno naučiti, što je gradivo, a što poticajni tekst za razmišljanje. A da ne govorim da pretpostavlja idealne uvjete za rad, čega na žalost u našim razredima nema. Svakako bi trebalo više pomagala za vjeroučitelje, uputa za rad, za metodu rada, ali primjerenih našim uvjetima.

KATEHEZA: *Možete li nam nešto reći o katehezi i vjeronauku u Splitu? (Ima li kakva organizacija poput "Svjedoka"? Je li Vam poznato kako je organizirana župna kateheza u splitskim župama: povremeno, trajno, ne postoji... za koga, koliko dugo traje...?)*

U Splitu je veoma velik broj učenika prihvatio ovaj izborni predmet, kako u osnovnim, tako i u srednjim školama, i to ide. Možda to naglašavam i previše, ali opet ću reći: važna je formacija i rad vjeroučitelja. Osnove kršćanskog duha su tu, naš je narod još uvijek vjernički, ali previše je negativnih utjecaja materijalizma i liberalizma kojima se može oduprijeti jedino kvaliteta.

Vjeroučitelji splitsko-makarske nadbiskupije nastoje surađivati preko Društva vjeroučitelja laika "Svjedok". Susrećemo se barem pet puta godišnje. Postoji vijeće koje pokreće naš život, susrete, duhovne obnove, rješava probleme pravne ili neke druge naravi. No trebalo bi više tzv. "radnih" susreta interesnih grupa vjeroučitelja. Svakako bi trebalo više poticaja i s "višeg nivoa", radnih materijala za naše susrete prilagođenih novim potrebama. Da se ne dogodi da kasnimo, da smo neinformirani, a ponekad je teško sve sam pratiti.

Mislim da su u mnogim župama svećenici dosta angažirani oko priprema za primanje sakramenata. Nekima uspijeva unutar tih grupa stvarati male zajednice koje onda i nakon primljenih sakramenata nastavljaju vjernički rast. Naravno, puno ovisi

o načinu rada i uključenju u život Crkve. Tamo gdje su svećenici još i zaposleni u školi, vrlo je teško očekivati zauzetiji pastoralni rad u župi. Mislim da bi se tu također trebalo ići prema razumnim rješenjima gdje god je moguće. Ne seliti crkvu u školu, ali ih niti ne odvajati potpuno.

KATEHEZA: *Poznajete li časopis "Katehezu"? Što mislite o njemu i imate li kakav prijedlog za njegovo poboljšanje?*

Ovaj sam časopis upoznala davno prije uvođenja vjeronauka u škole, jednostavno kao zainteresirani vjernik. Rado sam čitala članke nekih meni dragih autora koji su se povremeno objavljivali. Sve više "Kateheza" postaje časopis i za vjeroučitelje, što nije bio ranije. Naime, mi vjeroučitelji nismo katehēticiari i treba nam jednostavnijeg govora i pristupa. Možda ne bi bilo loše, čini mi se da sam to već spomenula, ponuditi upitnike vjeroučiteljima iz kojih bi se saznala situacija "na terenu", goruće teme koje bi se onda sustavno obrađene ponudile u časopisu.

U Splitu ovaj časopis nije popularan među vjeroučiteljima. Gotovo nitko ili vrlo mali broj ga uopće poznaje. Ne bih znala što je tome uzrok. No mogao bi postati izvrsno sredstvo trajne (in)formacije vjeroučitelja, pa čak i komunikacije, zašto ne!

KATEHEZA: *I na kraju: što biste poručili našim čitateljima, a osobito vjeroučiteljicama i vjeroučiteljima u hrvatskim školama?*

Uhvatili smo se vrlo zahtjevnog i ozbiljnog posla. Ne smijemo se umoriti i ne smijemo se opustiti. Ako se želimo izboriti za dostojanstvo svog poziva i dostojanstvo samog predmeta u društvu i školi, to ćemo moći samo tako do mi sami budemo dostojni tog Božjeg poziva. To nije lako jer znači biti uvijek glavom okrenut prema nebu, a s nogama na zemlji. I vjerovati u smisao onoga što radimo. Za ideale treba biti spreman umirati - inače tko će još vjerovati da ideali uopće postoje?